

ششمین جشنواره

سراسری

تئاتر کودک و نوجوان

همدان

۷ تا ۱۳ آبان ۱۳۷۵

THE SIXTH NATIONAL
THEATER FESTIVAL OF
CHILDREN & YOUNG
ADULTS - HAMEDAN

28 OCT - 3 NOV - 1996

به یاد امام (ره)

مراقبت داشت تا این شجره طیبه اصلش در ایران تثبیت شود حافظ
هوشیار انقلاب بر بروز آفات فرهنگی و هنری که ممکن بود این درخت
نورسته را در معرض تهدید قرار دهد هشدار داد و حساسات را از سیئات
باز شناساند و چون کوه آهنین در دفاع و حمایت از حرکت‌های اصیل
فرهنگی ایستاد که این تحولات فرهنگی در کشور که بر خارج از
مرزهای خود اثرگذار شده است همگی مرهون تلاش‌ها و هدایت‌های
اوست که از خدا مدد خواسته بود و به خدا می‌انديشید. بی‌انیم برای
خدا ماهم به خدا بیاندیشیم. ■

سردبیر

یکی از افتخارات عظیم انقلاب اسلامی ایران، فرهنگی بودن این
انقلاب است. این امر آن چنان بدیهی و مسلم است که دیگر نیازی به
توضیح ندارد. اما آنچه که موجب شد در این خصوص سخن به میان
آید، یادکردی است از زادمردی فرزانه و رهبری جاودانه که این ایام
مصادف با سالروز ولادت و نیز تبعید آن عزیز سفر کرده است. او که
نهضت جوانان را به هوش آورد و جهان را به خروش، او که زنگار
جهل را بزود و مشعل علم را برافروخت. او که دلش آئینه جمال بود و
جلال و کلامش نیز تجسم جمال و جلال. همو که فرهنگ را باور
داشت و به هنر معنی داد.

در شرایطی که نهال انقلاب تازه رو به رشد گذاشته بود و نیاز به

◀ نمایش خلاق

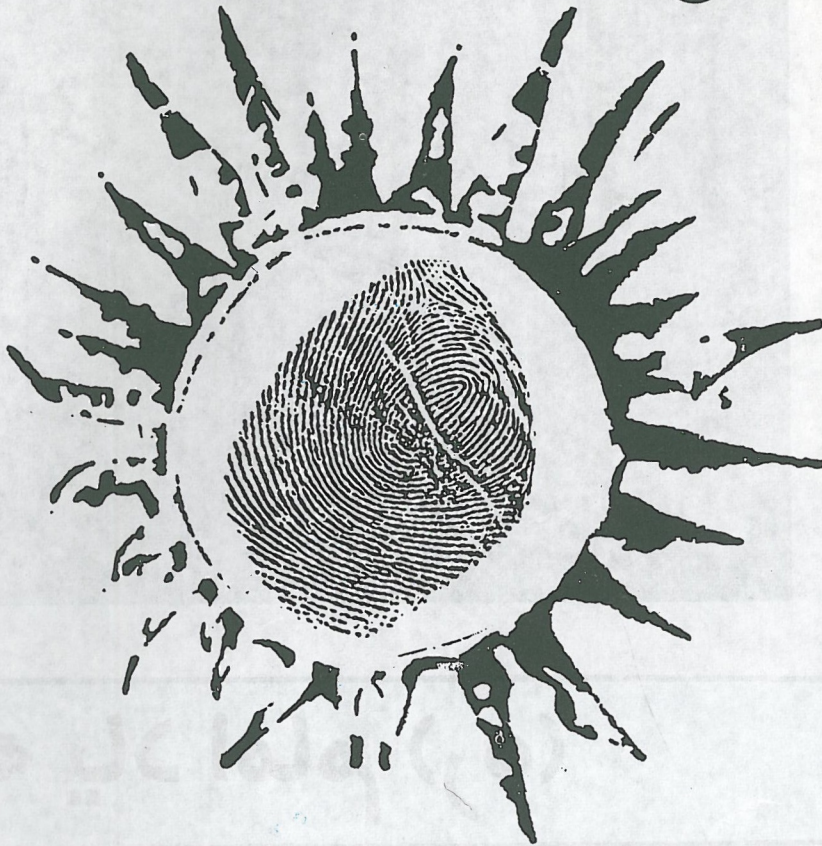
◀ کودک و بازی

◀ آموزش تئاتر برای کودک و نوجوان

◀ معرفی اجراهای روز چهارم

نمایش خلاق

محمود فرهنگ

ششمین جشنواره سراسری تئاتر
کودک و نوجوان (امید) همدان

۱۳-۷ آبانماه ۷۵

فنی در حد بسیار کوچکتر استفاده می‌شود. در کلاس نمایش خلاق نقطه نظر تماشاچی احتمالی در نظر گرفته نخواهد شد و تنها به هنر جویان نمایش خلاق نقطه نظر اجرا کنندگان را مورد دقت قرار می‌دهند. بعضی‌ها نمایش خلاق را مانند نمایشهای درام یا فعالیت‌های دیگر می‌دانند، در حالیکه در آنها بازی به عنوان یکی از عوامل اصلی اجرا قلمداد می‌شود. بازی نمایش، اغلب نوعی فعالیت پیش‌بینی نشده و غیر سازمان یافته و آزاد به حساب می‌آید.

بازی با یک ماشین، یا وانمود کردن، راندن ماشین، رانندگی، تنها یک بازی نمایش است.

در هر حال نمایش خلاق و این نوع کلاس را نباید با تئاتر اشتباه گرفت. نمایش خلاق فعالیت نمایش سازمان یافته‌ای است که بیشترین تأکید آن بر مراحل انجام دادن کار است تا حاصل کار.

نمایش خلاق به نوعی از هرگونه رسمیت تئاتری و قوانین آن رهاست و اگر قادر در بوجود آمدن نوعی شادی و راحت شدن و باز کردن گره‌های وجودی هنر جویان نباشد می‌تواند، احساس نوعی رضایت و سبکی را در هنر جویان بوجود آورد.

در بیشتر مواقع می‌توان هسته اصلی موفقیت‌ها و تجربه‌های نمایش خلاق را از میان کتابهای ادبیات یافت. وقتی قصه کوتاه را بر اساس مسائل مورد نیاز هنر جویان انتخاب نمود و کودکان از طریق نمایش خلاق با آدمیهای قصه آشنا شوند و به شکلی کودکان داستان را برای نوعی علاقه که بر اساس اعتقاد به نقشی که برای خود تصور کرده‌اند ایفا کنند. این را می‌توان نوعی وانمود بازی از قصه دانست.

در این مرحله توجه مربی تنها به مراحل بازی و ارزشهای بدست آمده در مراحل مختلفی است که بچه‌ها در قصه درگیر آن هستند و ارزش نمایش خلاق در بدست آوردن تجربه‌های مهم در مراحل بازی است که بدست می‌آید. ■

مربانی که از نیاز کودکان به بازی آگاه هستند و در برنامه آموزشی خود امکانات آن را فراهم می‌سازند مربی دانایی هستند. چون امکانات آموزشی برای فعالیتی از این نوع است.

نمایش خلاق، شکلی از وانمود بازی بچه‌هاست. ولی به نوع یک تجربه سازمان یافته که با دقت بیشتری طراحی و به اجرا در می‌آید.

کودکان در کلاس نمایش خلاق صحنه، رویدادها، شکل، گره‌های خود را و یا واقعه برخوردار از ادبیات کودکان و یا مشاهدات خود را و یا تجربیاتی را که در اطراف خود کسب کرده‌اند و قصه‌هایی را که شنیده‌اند با راهنمایی مربی خلق و یا بازآفرینی می‌کنند و در کلاس بوسیله همکلاسیه‌ها مورد نقد و بحث و تحلیل قرار می‌دهند.

کودک به نوعی با تجربه‌های جدیدتری آشنا می‌شود. برای وانمود بازی، آنهم در کلاس نمایش خلاق که کودکان در آن نقش آفرینی می‌کنند و کم و بیش از اسلوب و تکنیکهای نمایش استفاده می‌شود.

در حالیکه شاید به درستی نتوان گفت که این فعالیت به معنی نمایش باشد، چون در این کلاس لباس ضرورتی پیدا نمی‌کند. دکور، گریم و... به کار نمی‌آید. لوازم و امکانات

ارائه یک بازی خانه داری، خاله بازی، خرید رفتن، ساکت کردن بچه‌ها، معلم شدن و یا یک بازی کودکانه با عروسکهای لطیف باشد. در هر حال انعکاس عملی دنیای بزرگترها باعث بوجود آمدن این نوع وانمود بازی‌هاست که برای دختران بیشتر خرید و خانه‌داری از جاذبه و گیرایی بسزایی برخوردار است.

معمولاً سازندگان و سائل بازی و اسباب بازی‌های بچه‌ها سعی می‌کنند به نوعی به وانمود سازی بچه‌ها در سنین مختلف کمک نمایند.

اگر به یک اسباب بازی فروشی سر بزنید مشاهده می‌کنید که اسباب بازی نوعی از وانمود سازی آنهاست. عروسکها، تفنگهای مختلف و... که بیشتر شبیه سازی است، شمشیرهای پلاستیکی، اسلحه‌های فضایی، حیوانات، ماشین‌های پیشرفته که بیشتر سعی شده واقعی‌تر ساخته شوند. تمام این اسباب بازیها متناسب با بازیهای تخیلی و نمایش است که به گفته بعضی‌ها کودک را برای نقش بزرگسالی آماده می‌کند. عروسکها، اسباب بازی‌هایی که به شکل وسائل خانگی که نشانگر حرفه‌های متنوع بزرگسالان است، ابزارهای فنی بدلی و وسایل دکتری، همه و همه در انتظار خریداران کوچک و بزرگ است.

وانمود بازی بخشی از طبیعت کودکی است، تاریخ به ما می‌گوید که کودکان همه سرزمینها و فرهنگها بیشترین وقت خود را صرف بازی و وانمود کردن انواع شخصیتها و سیر در ماجراهای مختلف می‌کنند. امروزه نیز به راحتی می‌توان بچه‌هایی را مشاهده کرد که از وانمود بازی لذت می‌برند.

بازی در نقشهای مختلف که نوعی اثر گذاری از دنیای بزرگترهاست مثل بازی در نقش مادر بزرگ، پدر، مادر، خاله، معلم، دکتر و... دیگر شخصیت‌های محبوب بچه‌ها که ممکن است شخصیت یک سریال یا کارتون و یا یک قصه جذاب و تخیلی و عامیانه باشد.

همه این نوع بازی‌ها نوعی از وانمود بازی و نیاز بچه‌ها به این نوع بازیها که نوعی وانمود از درون، عادات، شنیده‌ها، دیده‌ها و... است. در دنیای پسران شخصیت‌های مختلفی قابل وانمود بازی و دارای جاذبه لازم برای آنهاست که ممکن است به جای یک راننده، پلیس، معلم، پدر، ملوان، خلبان و... وانمود بازی کنند.

اما در دنیای کودکان دختران این شخصیتها بیشتر از جنس دنیای خود آنهاست که ممکن است وانمود بازی

کودک و بازی

دَمَ أَبْنَدَ يَأْتِبُ

بگذارید فرزند شما بازی کند.

امام صادق (ع)

قسمت اول

احمد بیگریان

کودک می تواند سازنده هستی خود باشد. خانه اش را بر روی شن، بنا کند. جهان خویش را پسر از کسان و خوشایوندانی سازد که ساخته و پرداخته ذهن او هستند. با پرندگان و حیوانات و موجودات خیالی درگیر شود، آنچنان که گویی سالهاست آنها را می شناسد. او می تواند هر چیزی را برگزیند و یا آن را کنار بگذارد. به عبارتی دیگر به راحتی و آزادی تمام بسازد و خراب کند.

کودکان نظم و قانون حاکم بر زندگی اجتماعی را از طریق بازی فرا می گیرند زیرا که هربازی دارای نظم و قوانین خاص خود است و کودک برای ورود به آن بازی مجبور است طبق قوانین حاکم بر آن عمل کند. در واقع کودکان از تطبیق خود با نظم و قانون، آگاه و خوشحال می شوند زیرا که میل ندارند نقض قانون، باعث اخراج آنها از بازی شود. بازی روح سازگاری و همزیستی مسالمت آمیز را در میان کودکان گسترش می دهد و به آنان می آموزد که چگونه حقوق دیگران را رعایت کنند و آنان را و می دارد که واقعتهای محیط را روشن تر درک کنند و به سوی نیک اندیشی و مهربانی هدایت شوند.

کودکان، در اشکال مختلف بازی اندیشه های خود را بروز می دهند. پرخاشگری و خشنوت های درون را به اشیاء منتقل می کنند و بسیاری از ناراحتی های خود را تسکین می دهند و بر اضطراب های مبهم خود غلبه می یابند. در واقع بازی پلی است بین دنیای درون و محیط خارج.

میل به بازی و پرکردن اوقات فراغت، همیشه در طول زندگی، چون سایه ای همراه انسان بوده است. این میل در دوران کودکی که روند رشد و تکامل، فشرده تر و شدیدتر می گردد،

بیشتر نمایان می شود. میل به بازی نیازی است که نباید با مخالفت و سرکوب، مانع از انجام آن شد. مخالفت با بازی، درایام کودکی، صدمات جبران ناپذیری را به بار می آورد، که اثرات سوء آن در جوانی و سنین بالا دیده می شود. کمرویی ها، عدم ارتباط صحیح با دیگران، عدم رعایت ارتباط اجتماعی، خشنوت ها، ناهنجاریها، بزه کاریها... هر کدام به نوعی به گذشته فرد و زمان کودکی او باز می گردد.

پیامبر اکرم (ص) می فرمایند: شیطنت و بازی طفل در دوران کودکی، نشانه فزونی عقل، حلم، مقاومت و پایداری او در بزرگسالی است. (بحار الانوار جلد ۱۴)

هر دوره از زندگی انسان بر پایه دوره های پیشین بنا شده است. برای رسیدن به دوران نوجوانی، باید از مرز کودکی با تمام ابعاد و خصوصیاتش، عبور کرد. یکی از مهم ترین ابعاد شکل گیری شخصیت کودکان در این دوره بازی است.

بازی های دوران کودکی از نظر شکل و محتوا با بازی های دوره نوجوانی تفاوت می کند. پسری که در ایام کودکی، ساعتها بند ماشین چوبیش را می گیرد و حیاط خانه، کوچه ها و محله ها را دور می زند، در نوجوانی تنها با یاد و خاطره آن روزها، در جستجوی بازیهای دسته جمعی و پرتحرک است.

دخترکی که ساعتها برای عروسک پارچه ای، لالایی سر می دهد و مدتها با او سرگرم گفتگو می شود، در جوانی تنها با نگر داشتن عروسکهایش در کمد و تداعی خاطره آن دوره، به دنبال بازیها و سرگرمی های تازه تری است که متناسب با سن و شرایط اجتماعی او باشد. هیچ کس به کودکی که ماشینی پلاستیکی را بدنبال خود می کشد،

نمی خندد. ولی شخص مسنی که این عمل را انجام دهد با استهزاء و خنده روبرو می شود. زیرا که هر دوره، شرایط خاص خود را دارد.

بازی های هر قوم و ملتی، تحت تأثیر شرایط فرهنگی و جغرافیایی آن مرز و بوم قرار دارد. بسیاری از بازیها در طول زمان و بر اثر تأثیر پذیری فرهنگها از یکدیگر به مرور تبدیل به یک بازی همگانی و جهانی می گردند. بازیها در گذر زمان دچار تحولات گوناگونی می شوند. بسیاری از بازی هایی که روزگاری، اوقات فراغت کودکان و نوجوانان را پر می کرد، یا به دست فراموشی سپرده شد و یا بخشی از آنها مدون و کلاسه شده در غالب حرکات ورزشی ارائه می شوند.

تا قبل از پیدایش تکنولوژی جدید و رشد فزاینده صنعت و ورود وسائل ساخته شده ای به نام اسباب بازی به بازار، کودکان خود برحسب نیاز به ساختن آلات و ادوات بازی می پرداختند. ذهن خلاق کودکان در جستجوی وسایل بازی، پدیده های زیبایی را کشف می کرد و نیاز به بازی و استفاده از وسایل ابتدایی موجود در محیط زندگی، خلاقیت و استعداد شگرف کودکان را در ساخت وسائل بازی، شکوفا می ساخت. امروزه انواع اسباب بازی های پیش ساخته علی رغم نوآوری و تنوع در بازیها و استفاده از تکنولوژی در شبکه بازی های کودکان، قدرت رازیایی و بروز استعداد در کودک را، در ساخت وسائل و انتخاب و نمادگرایی و تمثیل سازی که ناشی از پرورش تخیل است، کم رنگ می کند. می توان این نقیصه را با ایجاد کارگاههای ساخت وسائل بازی در کودکانها و گسترش ساعات درس کاردستی در مدارس برطرف ساخت.

یکی از ویژگی های مهم و بنیادی انسان، درگذاردن دوران کودکی به نوجوانی، بازی، ایجاد سرگرمی و تفریح توأم با هیجان و تفکر است. انسان از دیرباز پدیده ای را که بازی نام گرفته است، برگزیده تا برحسب غرایز ذاتی، به ارضای کنجکاوی های خود بپردازد و با روح جستجوگر، به پژوهشی ژرف در عمق ناشناخته های جهان ذهنیت، سفری باشکوه را آغاز کند و با عبور از دهلیز بازی، به کشف و شهود برخیزد و به ارتباط و اکتشاف دست یابد. ارتباط با انسان، طبیعت، جهان هستی، و یافتن پاسخ هزاران پرسش که تنها از طریق بازی می توان به آنها رسید.

بازی جوهر سیال آموزش است که در بی آن، کشفی ناب حاصل می گردد. ناپیدایی، پیدا می شود که با درک و شناخت آن، جلوه ای از تکامل انسان چهره می نماید. بازی همانند پرده ایست که کنار می رود تا رازی گشاده شود.

بازی، انسان را از قیود و اتفاقاتی که ذهن را به خود مشغول داشته، جدا و دور می کند و ذهن را در مسیر کاوش و رسیدن به شناخت و ایجاد شادی و نشاط قرار می دهد. بازی ذهن را همچون عقاب دور پرواز، برای کشف ناشناخته ها به پرواز درمی آورد. تا با نفوذ به زوایای نهفته زندگی، جستجوی هیجان انگیزی را آغاز نماید.

چیزی که بیش از هر چیز، به بازی هیجان می بخشد، لذت زیبایی شناسی، ژرف اندیشی و رسیدن به لحظات حساس است. لحظاتی که ذهن به دانسته های تازه می رسد و ذوق و سلیقه به تلاش تبدیل می گردد تا کلاف سردرگم معماها را بگشاید. بازی، بستر مطمئن و بی آلاچی است، برای شکوفایی و رشد توانایی های نهفته کودکان. علاقه کودک به بازی، تاحدی است که زمانی که غرق در بازی می شود زمان و مکان را در فضای اطراف خود فراموش می کند و با تمام وجود خود را به دست بازی می سپارد و این همان چیزی است که درکش برای بزرگترها دشوار است.

گزارش سومین روز همایش بررسی تئاتر کودک و نوجوان

در سومین روز از برگزاری جشنواره تئاتر کودکان و نوجوانان، همانند شب‌های گذشته، همایش بررسی ادبیات کودک و نوجوان در ساعت ۲۰/۳۰ در محل تالار اجتماعات هتل هکمتانه برگزار شد. در این سمینار دکتر محمود عزیزی و علیرضا خمسه در مقوله بازیگری در تئاتر کودک و نوجوان سخنرانی نمودند. این جلسه با نقد و بررسی نمایشهای "همدم" و "ازدها و فلفل دانا" توسط آقای همایون علی‌آبادی به کار خود پایان داد. ■

آموزش تئاتر برای کودکان و نوجوانان

متن سخنرانی علیرضا خمسه

خنده بر هر درد بی‌درمان دواست. یکی از دشواریهایی که در رابطه با تئاتر کودک و نوجوان وجود دارد، اینست که برخی از کسانی که در این مقوله عمل می‌کنند خود از کودکان و نوجوانان متنفرند و حتی با کودکان میانه خوبی ندارند. بسیاری از افرادی که در این زمینه فعالیت می‌نمایند به خاطر ارزشهای بیرونی که کار کودک دارد، به سراغ آن می‌روند ولی واقعیت این است که از کودکان متنفرند.

هرکسی که به سراغ کاری می‌رود باید ابتدا عاشق آن کار باشد در غیر این صورت چیزی از آن عاید خود و تماشاگر نخواهد شد. از دیگر دشواری‌های تئاتر کودک و نوجوان این است که عوامل آن شناختی از دنیای کودک و نوجوان ندارند، شنیده‌ایم که:

چونکه با کودک سروکار تئاتر هم زبان کودکی باید گشاد در برخی نمایشهایی که در ارتباط با کودکان دیده می‌شود، اغلب از یک زبان شبه کودک استفاده می‌شود که در واقع مسخره نمودن دنیای کودکی است. چون کودک در تقلید گویش بزرگسالان است که به آن گویش می‌رسد. پرمهم است که برای پرداختن به مقوله کودکان باید شناختی صحیح از دنیای آنها

کودک و نوجوان وجود دارد، مسئله آموزش است.

مگر آموزش انتقال دانسته‌ها و تجارب نیست؟ مگر آموزش یاد دادن و مهمتر از همه ایجاد مهارت نیست؟ مگر آموزش پرکردن خلاء موجود بین سطح موجود و سطح مطلوب نیست؟ مگر آموزش بوجود آوردن سطح مطلوب دانش، توانایی و بینش در افراد نیست؟ مگر دانش بهبود رفتار افراد نیست؟ پس باید کودک و نوجوان را به این مهم آشنا نمود.

هزینه‌های در نظر گرفته شده برای یک جشنواره برای دهها ساعت آموزش کفایت می‌کند. باید جایگاه فرهنگی بیشتر مشخص شود. چراکه زیربنای توسعه‌ها، توسعه فرهنگی است.

هدف از آموزش تئاتر کودک و نوجوان این است که باید از این وسیله مهم برای پرورش رشد اخلاقی کودک و نوجوان استفاده نمود، دنیای کودک، دنیای واحدی است روانشناسان مقطع سنی کودکان و نوجوانان را از تولد تا سه ماهگی، از سه تا شش سالگی و شش تا دوازده سالگی تقسیم نموده‌اند، باید ویژگیهای روحی هر مقطع سنی را فهمید و از شناخت ذهنی و دنیای آنها آگاه بود. ■

این‌ها از دشواری‌های تئاتر کودک و نوجوان است که با عشق و علاقه نیست یا اینکه اینها هستند ولی علم و آگاهی وجود ندارد.

از دیگر دشواری‌های تئاتر کودک و نوجوان این است که کسانی که در این عرصه فعالیت دارند، راویان خود و کودکی خود می‌باشند و از دیگر دشواریها، فقر امکانات و سیاست‌گذاری‌ها است. عناصر فضا، رنگ، ریتم و شادی دنیای کودکان را تشکیل می‌دهند اما مهمترین مسئله‌ای که در ارتباط با

داشت نه تظاهر به شناخت ظاهری، بلکه باید درک واقعی از رشد ذهنی کودکان و نوجوانان صورت گیرد. به این مهم جامه عمل پوشانده نخواهد شد، مگر اینکه از علم روانشناسی رشد بهره جست. باید به این سوالات پاسخ داد که در ذهن کودکان چه می‌گذرد؟ چرا تفکر کودک با نوجوان با بزرگسال متفاوت است؟ در هر مرحله‌ای از دوران کودکی و نوجوانی چه بینشی وجود دارد؟ از چه طریق باید به شناخت خود و محیط نائل شد؟

هدف اصلی تئاتر ایجاد ارتباط است ارتباطی که توأم با آموزش، پویایی، تحول و میدان دادن به بروز خلاقیت‌های نهفته در کودک است که شکل و روش آن تفاوت دارد.

به دفعات ثابت شده است که اگر دنیای مجموعه نشانه‌های بکار گرفته شده در نمایش کودکان و نوجوانان درون صحنه، با دنیای جهان بین و بخشی از مقطع سنی آن فاصله داشته باشد، تحت هیچ شرایطی علاوه بر این که پویا نخواهد بود بلکه باز دارنده نیز خواهد بود و می‌تواند مخرب هم باشد.

بر خلاف سایر نمایشها، برای کسانی که در مقوله تئاتر کودک و نوجوان فعالیت دارند. این امتیاز وجود دارد که می‌دانند با چه تماشاگری قرار است ارتباط برقرار نمایند و قبل و بعد از اجرای نمایش می‌توانند تماشاگران را در اختیار داشته باشند.

کودکان معمولاً ترس از این دارند که آنچه را که دارند نتوانند بیان نمایند که مشکل آفرینی آنها از همین جا شروع می‌شود، چرا که با عدم وجود این مشکل، کودک و نوجوان می‌تواند با این واسطه شناخته و تعیین شده و آشنا با هم شاگردیهای خود تبادل نظر نماید. از مجموعه این تجارب، دنیای نمایش ساخته می‌شود که این دنیای نمایش برگرفته از نشانه‌هایی است که ارتباط مستقیم با دنیای این سنین دارد. دنیای ذهن کودک بسیار پیچیده است، آنقدر پیچیده که حتی کارشناسان این امر که ارتباط تنگاتنگی را با کودکان دارند نمی‌توانند یک خط مشخص را معین نمایند و به آن جهت دهند.

تئاتر کودک نوعی از هنر نمایشی است که ما می‌خواهیم از منجرای ذهنی کودک وارد دنیای خیالی و فکری شویم پس بازیگری در این نوع نمایشها باید توأم با نوعی نقالی و روایی باشد. ■

بازیگری در نمایش کودکان و نوجوانان

متن سخنرانی دکتر محمود عزیزی

قائل نیستند و ضابطه مشخصی ندارد و هیچ مکان مناسبی یافت نمی‌شود که با تشخیص کافی بتوان جایگاه اصلی حضور کودک را مشخص کرد.

کمتر اتفاق می‌افتد که قانونی را به طور مشخص برای تئاتر داشته باشیم به ویژه برای تئاتر کودک و نوجوان. قاعدتاً این شکل از تئاتر را حد اقل باید با یک مسوول امور آموزشی و یک روانشناس کودک و نوجوان و کسانی که با قاعده کار با این مقاطع سنی آشنایی دارند، کار کرد.

بیشتر بکارگیری کودکان در تلویزیون از هیچ قانونی تبعیت نمی‌کند. چه بسا در جایی دعوت به خشونت و حماقت نیز می‌شود و نیز آن اعتبار که جوهره واقعی نمایش است را رعایت نمی‌کند و اخلاق، مناسبات انسانی، دانش، پویایی و نشانه‌هایی از آنها و رسالت اصلی یافت نمی‌شود. ما هنوز به جایی نرسیده‌ایم که به عنوان مثال یک بازیگر غیر بالغ بیش از سه روز در هفته در نمایش حضور داشته باشد.

علی‌رغم اینکه دارای جمعیت و ذوق تئاتری هستیم و لیکن در جامعه‌ای زندگی می‌کنیم که تئاتر را به طور مشخص نمی‌توان تعریف نمود تا چه رسد به اینکه جایگاه واقعی آن را تعیین کنیم.

پیشینیان ما در سرزمینهای دیگر اهمیت تئاتر و نقش این مهم در آینده سازان و نسلهای بعدی توجه نموده‌اند، توجه به تئاتر و تأثیر آن بر روی نسل جوان، نسل آینده، نسلی که در حال شدن است و نسل کودک و چیزی که امروزه از آن به تئاتر کودک نام برده می‌شود، در گذشته حتی در قرون باستان وجود داشته است و به دفعات اشاراتی به تئاتر کودک و نوجوان کشور فرانسه از قرن دهم می‌بینیم. مسئولان وقت و مربیان آموزش دین در این کشور که از نیروی تئاتر استفاده می‌کردند، از توان تئاتر بر روی روش ارزشهای اخلاقی، دینی و تمام مسائلی که در یک جامعه برای پالایش روح جامعه لازم بود، مدد می‌جستند.

شرایط در حال شدن هستیم در واقع می‌توان گفت که هنوز کورسوی امیدی باقی مانده است ولی کورسوی امید زمانی می‌تواند به یک منبع نوری تبدیل شود که این نیروها در سمت و سوی مفیدتری قرار گیرند. هنگامی که حضور قابل توجه هنرمندان را در جشنواره‌ها می‌بینیم و بعد تأثیراتی را ارزیابی می‌نماییم. متأسفانه این حضور در جایی قطع می‌شود و همانند عشق یک طرفه عمل می‌کند که باید این ارتباط دو جانبه باشد. اینکه شکل و شمایل تئاتر کودک و نوجوان چه باید باشد و میزان مناسبات درونی آن، شکل و شمایل رفتاری، ارزشهای گفتاری و اندازه‌های تولید تصویر ذهنی و عینی، مناسباتی را که بخواهیم محتوای کار را ارائه دهد، بحثی جداگانه‌ای را می‌طلبد. و لیکن متأسفانه بارها شاهد این بوده و هستیم که در تئاتر و سینما و... کودک به طور بسیار بدی استفاده می‌شود. یعنی هیچ حق و حقوقی برای کودک

پزشکان در جامعه هر یک از جایگاه معتبری برخوردارند. و لیکن آن بخش از انسانهایی که در واقع روح جامعه را می‌توانند پالایش دهند و مهمترین ابزار ایجاد ارتباط را برای این تزکیه نفس و پالایش روح در اختیار دارند، در بدترین شرایط قرار می‌گیرند. باید از تجربیات سایر کشورها در این زمینه استفاده نمود به عنوان مثال وزیر وقت فرانسه در سال ۱۹۵۷ دستور می‌دهد که رسماً دو نیم روز از هفته را مسوولان و مربیان امور هنری مدارس به برنامه ریزی در زمینه تئاتر اختصاص دهند، ایستادن ارزشهای تئاتر را بر شمردند. سالها قبل از انقلاب کبیر فرانسه به دفعات در تاریخ تئاتر این کشور شاهد اعتبار بخشیدن به تئاتر و نقش تئاتر در روابط اجتماعی و تأثیر آن در ساختار نیروی آینده سازان بودیم. مشکلات زیاد است. در

معرفی اجراهای روز چهارم

بخش مسابقه

بخش ویژه

سارا	شمس ، آذر رحیم زاده .	پرنده و فیل
□ کارگردان و نویسنده : اسماعیل	□ خلاصه نمایش	□ نویسنده : داود کیانیان
بایگی	دختر بچه‌ای به نام سارا دروغ	□ کارگردان : محمد حسن سعادت
□ کار گروه : تئاتر شهرستان مشهد	می‌گوید ، با دروغ گفتن او فصل بهار	□ کار گروه : تئاتر کانون پرورش
□ آهنگساز و اجرا : حسین بایگی	جایش را به زمستان می‌دهد ، سارا	فکری کودکان و نوجوانان تهران
□ بازیگران : خسرو ناییبی فر ، ندا	قبول نمی‌کند که دروغ او باعث	□ بازیگران : امین حدادی ، غزاله
نوری ، رسول تیموریان ، حسن	زمستان و سردی هوا شده‌است .	خیرخواه ، منصور صالحی ، مسعود
مجاوری ، امید سیاد ، یونس	پس به همراه طوطی و عروسکش به	ملک یاری ، مهدی عطایی ، سمیرا
سوختانلو ، ناصر روئین تن ، مهدی	دنبال بهار روانه می‌شود تا اینکه ...	علی نوری ، مالک عطاران و محبوبه

واحد
□ خلاصه نمایش :
پرنده و فیل ، قصه پرنده کوچکی
است که لانه‌اش بارها توسط فیل
بدجنسی ویران می‌شود . او با کمک
مگسها و پشه‌ها نقشه‌ای می‌ریزد تا
از شر بدجنسی‌های فیل خلاص
شود ...

مصاحبه با تماشاگران

- خودتان را معرفی کنید :
- حمیدی هستم .
- چه نمایشی را دیدید ؟
- سارا
- قصه نمایش چه بود ؟
- بهار به خاطر دروغ‌گویی مردم شهر با همه آنها قهر کرد و جای خودش را به زمستان داد تا اینکه نهایتاً مردم به اشتباه خود پی بردند و راستگویی پیشه کردند .
- چه نتیجه‌ای از نمایش گرفتید ؟
- دروغ گو نباشیم
- خودتان را معرفی کنید
- نظری . آموزگار مدرسه راهنمایی هستم
- نظرتان درباره برگزاری جشنواره امید چیست ؟
- برگزاری این نوع جشنواره برای بچه‌ها بسیار آموزنده و مناسب است .
- نظر شما درباره نمایش سارا چیست ؟
- به نظر من خیلی خوب به بچه‌ها دوری از دروغ را تفهیم کرد .
- بازی کدام یک از بازیگران را بیشتر می‌پسندید ؟
- سارا کوچولو
- خودتان را معرفی کنید .
- کاظم شهرام زاده هستم از شهرستان فردوس مشهد .
- در چه مقطع تحصیل می‌کنید ؟
- دوم راهنمایی .
- چه نمایشی را دیدید ؟
- سارا کوچولو
- خودتان را معرفی کنید ؟
- لالچین .
- چه نمایشی را دیدید ؟
- پرنده و فیل .
- چه نتیجه‌ای از نمایش گرفتید ؟
- با اتحاد و یکدلی می‌توانیم دشمن را از خانه‌مان بیرون کنیم .
- خودتان را معرفی کنید .
- بخشی هستم .
- از کجا به دیدن نمایش آمدید ؟
- لالچین .
- چه نتیجه‌ای از نمایش گرفتید ؟
- با اتحاد و یکدلی می‌توانیم دشمن را از خانه‌مان بیرون کنیم .
- خودتان را معرفی کنید .
- قنبری
- قصه نمایش چه بود ؟
- در باره فیل بود که به پرنده‌گان و اهالی جنگل ظلم می‌کرد و پرنده‌گان راه چاره را در اتحاد و مبارزه با فیل دیدند و نهایتاً همگی با کمک یکدیگر فیل را از جنگل بیرون کردند .
- چه نتیجه‌ای از نمایش گرفتید ؟
- باهم یکدل و یکرنگ باشیم تا دشمن جرأت ظلم و ستم بر ما را نداشته باشد .
- نمایش پرنده و فیل را دیدید ؟
- بله
- موضوع نمایش را پسندید ؟
- بله ، چون به بچه‌ها روش مبارزه بوسیله اتحاد و همبستگی را می‌آموخت .

گفتگو با نویسنده، کارگردان و بازیگر نمایش سارا

● ضمن معرفی، خلاصه‌ای از فعالیت هنری خود را بفرمائید؟

□ اسماعیل بایگی هشتم حدوداً سیزده سال می‌شود که فعالیت هنری‌ام را آغاز نمودم و در مکتب استادان ارجمندم آقایان صابری، برادران ارجمنده و سایر بزرگان هنر این شهر کسب فیض نمودم. اینکه چه مقامها و عنوانهایی کسب کرده‌ام بماند که همیشه خدا به انسان بودن اندیشیده‌ام. بیشتر فعالیت هنری‌ام در زمینه نویسندگی و بازیگری بوده است، خصوصاً تئاتر کودکان و این نمایش پنجمین کارگردانی من می‌باشد.

● انگیزه شما از کار برای کودک و نوجوان چیست؟

□ حس تفکر و تخیل بچه‌ها و صف شدنی نیست، دنیای کودکان همیشه مرا مشغول به خود کرده است و دوست داشتم درباره کودکان اندیشه کنم، برای کودکان. اما تنها نقطه عطف تئاتر کودکان که جذابیت اجرایی برایم داشته است، تخیل بی‌نقص و پاکشان بوده است.

● وضعیت تئاتر کودک و نوجوان در شهرستان شما چگونه است؟

□ تئاتر کودک و نوجوان در شهر ما زمینه مساعدی دارد لیکن نگاه به تئاتر کودکان باید جدی‌تر باشد تا بتواند رسالت خطیر این عنصر را صد چندان نماید.

● تعریف شما از جشنواره کودک و نوجوان چیست؟

□ جشنواره کودکان و نوجوان حرکت مثبت، قابل ستایش و یکی از وزنه‌های وزین تئاتر این مرز و بوم می‌باشد. خسته نباشید. نفستون گرم و امام هشتم یار و یاورتان.

● جشنواره‌ها چه تاثیری می‌تواند در ارتقای کیفی تئاتر کودک و نوجوان داشته باشد؟

□ جشنواره هم‌هاش آموزش و یادگیری محض است. ارتقاء تئاتر و سطح کیفی آن در جشنواره‌ها می‌تواند قدرتمندتر از همیشه عمل کند علی‌الخصوص که مقوله ظریف و انحطاط پذیری چون تئاتر کودکان در بسترش موج بزند.

● رسالت عمده جشنواره تئاتر کودک و نوجوان را در چه می‌بینید؟

□ رسالتش در بقاء ماندگاری همیشه‌اش زیباست و جز این هیچ دیوانی یاری‌گر این عنصر ظریف نمی‌تواند باشد.

● ضمن معرفی، خلاصه‌ای از فعالیت هنری خود ذکر بفرمائید.

□ خسرو نایی فرد هشتم فعالیت تئاتری خود را از سال ۱۳۵۸ در اداره برنامه‌های تئاتر تهران شروع کردم ضمناً قبل از شروع بازیگری به عنوان معلم در دانشسرای هنر تهران مشغول به

کار بودم.

● در این نمایش چه نقشی دارید و تا چه حد در این نقش موفق بوده‌اید؟

□ در نمایش فوق نقش پدر زیتو و روباه را ایفا می‌کنم ولی متأسفانه هنوز خود را در دو نقش یاد شده موفق نمی‌دانم.

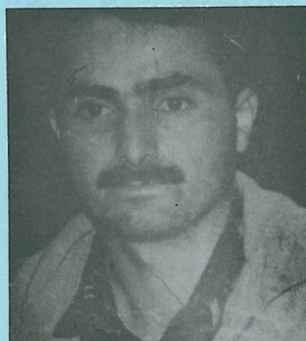
● چندمین بار است که در جشنواره تئاتر کودک و نوجوان شرکت می‌کنید؟

□ در جشنواره کودک همدان اولین بار است ولی در ششمین جشنواره فجر با نمایش حسنی نویسنده و کارگردان شرکت کردم.

● چه عواملی باعث گرایش شما به تئاتر کودک و نوجوان شده است؟

□ علاقه وافری که به کودکان دارم و چون نمایش کودک همراه با موزیک و فضای شاد می‌باشد و این فضاها به حرفه و خلق و خوی اینجانب سازگار است. ■

گفتگو با کارگردان و بازیگر نمایش پرنده و فیل

● از خودتان بگوئید.

□ من محمد حسن سعادت کارگردان نمایش پرنده و فیل تولید کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان تهران هستم - فعالیت هنری را از سال ۶۴ در مشهد شروع کردم و قبل از ورود به دانشکده هنرهای زیبا تهران دو نمایشنامه در انتشارات حوزه هنری از من چاپ شد. در دوران دانشکده هم دو نمایشنامه برای بزرگسالان آماده چاپ کردم دو مجموعه نمایشنامه کودکان. الان هم سال آخر دانشکده را می‌گذرانم.

● وضعیت تئاتر در شهرستان شما چگونه است.

□ وضعیت تئاتر متأسفانه در

مشهد دچار یک افول گردیده عدم وجود سالن مناسب برای اجرا، عدم وجود امکانات باعث شده تانیه‌های حرفه‌ای این رشته یادانشجویانی که وارد دانشکده می‌شوند جذب تهران شوند و این امر باعث تمرکز و رشد در تهران است و بس.

● چندمین بار است که در جشنواره امید حضور دارید؟

□ در جشنواره همدان نخستین بار است که کار آورده‌ام در بخش ویژه.

● علت گرایش شما به تئاتر کودک چیست؟

□ علاقه! شاید جالب باشد قبل از اینکه وارد دانشکده هنرهای زیبا شوم دانشجوی رشته حقوق بودم و همین

علاقه باعث شد تا از رشته حقوق انصراف بدهم.

● نقش کودک و نوجوان در تئاتر امید چیست؟

□ کودک و نوجوان ما نهال نوپای فردای فرهنگ ماست و نیاز است که کودک و نوجوان آگاه و با انرژی داشته باشیم تا فردای محکم و روشن یافته شود.

● با معرفی خودتان، بگوئید در

نمایش چه نقشی را ایفا می‌کنید؟

□ زین العابدین عطائی دانشجوی سال آخر تئاتر عروسکی دانشکده هنرهای زیبا دانشگاه تهران هستم.

در نمایش پرنده و فیل به کارگردانی آقای سعادت نقشی مگس فرمانده، پشه و گرداننده فیل را دارم. در ساخت عروسکها مشترکاً با آقای سعادت کار کرده‌ام قبل از جشنواره در ایفای نقش بخاطر تازگی مکان اجرا و نا آشنا و کوچک بودن صحنه موفق‌تر بودم. ■

تأملاتی پیرامون نمایش «سارا» در جستجوی بهار

نمایش سارا کاری آموزنده و در عین حال گیرا و بلیغ به نظر آمد. آموزنده از آن روی که بیانی صاحب منطق دراماتیک، اقتدار بازگویی مفهوم «دروغ» را در جان جهان کودکی بازگفت و بلیغ به سبب استفاده درست از ابزار و ادوات صحنه تئاتر، شاید کار نیاز به بازنگری‌هایی فنی و سختگیرانه‌تر را در متن خود را داشته باشد، اما چه باک که غرض نقشی است... سارا کوچولو با یک دروغ به فانتاسم‌های ذهنی‌اش پاسخی از سرخوردی و خردک شری می‌دهد اما این دروغ آن هم از زبان «سارا»ی مهربان و خوب چهره و نازنین سبب ساز بارش برف در بهار می‌شود، حال آن که زمستان است... نظام جبللی و ماهوی ولدنی طبیعت و اساساً هر نوع جنب و جوش متجلی و باز تابنده در کائنات و فلک کژکردار کژمدار بهم می‌خورد که سارا کوچولو دروغ گفته... و دماغ بینوکیو هم بزرگ شده و خلاصه شد آنچه نباید بشود. سارا در جستجوی بهار و علت و علل و انگیزش بارش برف است. دمای هوا عوض شده و در تابستان برف باریده و حال آنکه ما در بی بهاریم، در طی طریق سارا همپا و هم‌خوان و هماوای با او به سفری دور و دراز می‌پردازیم. رویاه مکار و خروس خوش‌خوان که در متن سری سحر بانک بلند آوای «قو قولی‌اش» بیدارگر اصحاب صبح و سحر است و بینوکیو که با پدر ژیه‌تو به جستجوی مکاشفه‌ای برای طرح با فرشته مهربان است.

نمایش سارا به دلیل استفاده کارآیند و نیز از آن روی که به شکل و بافت و ساخت و پرداختی کاملاً دراماتیک کاری کامیاب در عرصه آموزش مفاهیم هستن هر چند خرد و اندک به شمار می‌رود و تصریح بر این است که لحظاتی پر تند و خند و خوشانید را برای مخاطب خردسالش فرا هم می‌آورد و این کار ساده‌ای نیست، فتمل. بازی روان و دوست‌داشتنی «ندانوری» در نقش «سارا» و نیز بازی‌های صمیمی و پیرانرژی دیگران به توفیق مضاعف کار می‌افزاید. تنها نکته‌ای که می‌ماند تأثیر این نمایش از گونه‌های دکوپاژ تلویزیونی است و این خطر عمده اجراهایی است که اساساً در تئاتر کودک و نوجوان این خاک پاک است. سارا هم از نظر نحوه میزان سن‌ها و نیز زاویه دید تماشاگر و دریچه‌هایی که برای صمیمیت و راحتی بازیگر، از یک نکته در رنج است و معذب و آن انتخاب زاویه دید سوم یعنی چشم دوربین تلویزیون است. حال آنکه نمایش باید از چشم مخاطب حاضر و زنده و چهره به چهره تماشاگر و صحنه بارور گردد و گرنه دوربین مخّل تمرکز تماشاگر است. از این نک و نال ناقدانه که بگذریم البته سخن دوست خوش‌تر است.... سارا تحفه و ره آوردی به قاعده و دلنشین از مشهد هنر پرور و تئاتر دوست است و باز تأکید می‌کنم، که کار در باز پرداخت می‌تواند کاستی‌ها و نقصانهای اندکش را اصلاح کند.

نگاهی به نمایش اژدها و فلفل دانا ن والقلم

نمایش اژدها و فلفل دانا بازخوانی و روایت گریک متل قدیمی است. متن و اجرا می‌کوشند تا با وفاداری و امانت‌داری به یک قصه سنتی که در عرصه‌ها، بوی مفاهیمی ساده و همه‌فهم دارد را عرضه کنند. اما همین متن قدیمی و سنتی به سبب اطاله و تطویل واطناب به کاری کسل‌کننده و ملال‌آور بدل شده. اولاً وفاداری عین به عین بی‌آنکه کارگردانی انگار نه انگار که حضوری دارد و جهش و جوشش، کار را از طراوت و بدعت و بداعت دور ساخته است. کارگردان اجرا را به ضرب ریتم و ایقاع از فضا و ضرب‌آهنگ خود تهی می‌کند. ای‌کاش کارگردان با پشتکار و ذوق آزمایی غنی‌تری می‌کوشید، اجرایی

ویرایش و پلایش یافته عرضه کند و نه اجرایی فقط ریتمیک و آهنگین را تعهد کند. آن‌هم صرفاً در راستا و جهت آموزشی کمابیش ناسلیس و غیر حثّان. کاش شکستن فضای اژدها و دیو دروغ و زیر زمین رعب‌آور با بافت و ساختی دراماتیک ابعاد و وسعت بیشتر و بهتری می‌یافت. از این روی شاید «اژدها و فلفل» کاری یکتواخت و مونوتون و به دور از خلاقیت‌های سازنده جلوه کند.

غرض نقشی است و گرنه روی سخن ما با دیگر گزینه‌گران است که چگونه کاری این همه دور افتاده و بی‌سود و ثمر، حتی برای ذهنیت کودک و نوجوان مخاطب، به جشنواره راه پیدا کرده است. ■

مدیر مسوول : حسن نعمت
سرمدیر : حمید شریف زاده
هیأت تحریریه : سید معمر رضا جواری
مدیر فروتین : فواهر معصومیان
با همکاری : مهروی عالیفر
عطاءالله یوسفی
مدیر قربانی هم : فواهر مشعلیان
عکاس : پرویز رضانی
مروغیچی : آرا گرافیک
لیتوگرافی : نگاه
چاپ : میهن